

Barbara Heinisch

Institute for Applied Linguistics at Eurac Research

barbara.heinisch@univie.ac.at

Terminology in the age of large language models:

Triumphs, traps and turmoil

The rise of Large Language Models (LLMs) has profoundly transformed the landscape of terminology and translation, creating a complex interplay between terminology as a resource for artificial intelligence (AI) and AI as a tool for terminologists. This keynote critically examines this dual relationship, navigating the promises and pitfalls that come with the integration of AI into terminology work.

On one side, terminology plays a crucial role in AI applications, underpinning the quality of outputs in systems such as neural machine translation and automated content generation. At the same time, LLMs are useful tools for terminologists, offering assistance in term extraction, multilingual terminology research and database creation.

Yet, this shift also brings forth ethical questions. The cost of training and deploying LLMs is significant (both in terms of environmental cost and socio-economic impact). Furthermore, LLMs exert a transformative influence on language and terminology themselves, challenging established notions of authorship, originality and the concept of a 'genuine' text in an era increasingly shaped by machine-generated texts. This evolution also prompts critical reflection on the preservation of linguistic diversity (not only across languages but also within them), raising concerns about the homogenizing tendencies of AI-driven language production.

Therefore, a critical reflection on the opportunities, risks and ethical concerns surrounding LLM-based terminology work is needed to shape the future of terminology management and specialized translation in a sustainable and responsible manner.

Henrik Nilsson

CAG Consoden/Terminologifrämjandet

henrik.nilsson@cag.se

Terminologins ”tålgrupper” – om betydelsen av konnotationer och kränkthet för terminologiarbetet

Avterminologisering och mötet mellan allmänspråk och fackspråk diskuteras allt oftare bland terminologer, men framför allt bland personer som arbetar med andra språkliga yrkesaktiviteter, t.ex. klarspråks-, UX- och redaktörsarbete där målgruppen är en annan än fackexperter. Termer som fungerar i ett renodlat fackspråkligt sammanhang kan ifrågasättas om målgruppen blir mer allmän och utgörs av personer med mindre fackkunskap, och en lösning kan bli att i stället hitta andra, ”gemensamma” termer. Men frågan är om ”gemensamma termer” behöver innebära anpassningar och förenklingar bara åt ena hållet, från expert till icke-expert? Några frågor som kan ställas från terminologperspektiv är: Hur mycket terminologi kan en icke-expertmålgrupp tåla – och kan man ibland snarare tala om en ”tålgrupp”? Kan alltför stora terminologiska förenklingar faktiskt innebära en otjänst – och vilken är termers nytta och roll för t.ex. det livslånga lärandet? Och vilka kan konsekvenserna bli om facktermer börjar användas alltmer i icke-fackspråkliga sammanhang på ett oprecist sätt?

I dagens terminologiarbete har också nya faktorer blivit viktiga, t.ex. vid termval. Många fler åsikter än enbart experternas förväntas vägas in, till exempel konnotationer och olika grupperns uppfattningar och känslor, även om argumenten som förs fram ibland kan vara både vaga och svaga. Konnotationer, som traditionellt inte varit så framhävda i terminologiarbetet, har därför aktualiserats som påverkansfaktorer och deras koppling till termval och termskapande kommer att fördjupas i det här föredraget. Exempel kommer att tas från olika fackområden, särskilt det medicinska där en återgång till latin blivit en väg bort från uttryck som (kanske) kan upplevas ha kränkande konnotationer. Men vilka belägg finns egentligen och vad är för- och nackdelarna med detta för fackspråket, för precisionen och för förståelsen?

Referenser

Ahlström, K. 2025 ”Därför pratar unga som amatörpsykologer” IN: *Dagens Nyheter*, 2025-03-13, s. 4–5

Helmerson, E. 2025. ”Jag är inte kund hos en myndighet”. IN: *Dagens Nyheter*, 2025-03-10, s. 2

Kjöllér, Hanne, 2023: ”Det får konsekvenser att kalla kvinnor för ”personer med livmoderhals”” IN: *Dagens Nyheter*, 2023-06-01

- Lennander, F. 2014. "Blodapelsinen har bytt namn – till röd apelsin" IN: *Expressen*, 2014-12-14, <https://www.expressen.se/nyheter/blodapelsinen-har-bytt-namn--till-rod-apelsin/>
- Lind Palicki, Lena. 2021. "Lyssna på personen först!" IN: *Språktidningen*, 2021-02-08, utgåva 2021-2.
- Nilsson, H. 2024. "Controversial connotations". IN: *Cahiers de lexicologie*, vol. 125, s. 79–102.
- Nilsson, H. & Palm, H. 2024. "Favorit i repris? Eller: Vad har hänt med "terminologi" på tjugo år?". IN: *Sprog i Norden*, 54(1), s. 198–211, <https://tidsskrift.dk/sin/article/view/144195>
- Vilppala, S. 2021. "Varför säga person? Alla vet väl att det är en person redan" *En kritisk diskursanalys av personbenämningspraktiker vid kommunikation om autism/asperger (ASD) och bipolär diagnos*. Stockholms universitet, Institutionen för svenska och flerspråkighet, examensarbete Språkkonsultprogrammet, <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1569532/FULLTEXT01.pdf>
-

Harri Kettunen & Tiina Onikki-Rantajääskö

The Helsinki Term Bank for the Arts and Sciences, University of Helsinki

harri.kettunen@helsinki.fi; tiina.onikki@helsinki.fi

How Interdisciplinary Terminology Drifts from Special to General Language

We introduce the group work dedicated to inter- and transdisciplinary (ITD) terminology at the Helsinki Term Bank for the Arts and Sciences (HTB). ITD terminology operates in three layers: within (1) ITD research; (2) academia in general, and (3) the general audience. A set of general concepts used across and beyond disciplines include the family of interrelated concepts *multidisciplinary*, *interdisciplinary*, *crossdisciplinary*, and *transdisciplinary*. Frequently, the use of terms referring to this conceptual sphere is rather unsystematic – and terms are often used interchangeably, also by various institutions (universities, funding sources, etc.). In general usage, especially multidisciplinary and interdisciplinary, have become common terms that refer to circumstances involving more than one academic discipline.

Within ITD research, there is a myriad of terminology describing the various levels, tactics, or approaches. Depending on the perspective, objective, and level of integration or interaction between and beyond disciplines, these terms also include (besides the abovementioned terms) *postdisciplinarity*, *holism*, *convergence science*, and *systems thinking*. Furthermore, the definitions of these terms are in constant flux, with hardly any universal agreement regarding them.

Different understandings of the same term can cause confusion and make communication difficult. This presentation focuses on these layers and bifurcations of terminology and concepts – and our understanding of them. The ITD terminology group aims to suggest definitions and explanations for these terms, taking into account the fact that there can be *multiple definitions* for each term, depending on the perspective and academic tradition.

Kerstin Lindmark

Scania CV AB

kerstin.lindmark@scania.com

Gemensamma termer – orden runt med tungt bagage i business class

Att gemensamma termer är av stor vikt inom industrin är ingen nyhet. Otaliga är de standardiseringsorgan, branschorganisationer och sammanslutningar som har upprättat och publicerat ordlistor för att kommunikationen inom och från branschen ska bli både konsekvent och tydlig för ämnesexperter och tydbar för icke-experter. Inte minst har nationella terminologiorgan fötts ur industrins behov av terminologisk harmonisering. Samma mekanismer verkar också inom enskilda företag. I stora företag med många verksamhetsgrenar finns alltid risken att terminologiska öar uppstår, vilket medför att anställda inom olika avdelningar missförstår varandra, liksom att information utåt blir inkonsekvent. Systematiskt terminologiarbete och harmoniserad terminologi, tillgänglig för alla anställda, tillsammans med terminologiskt stöd i datasystem och produktionsverktyg, är avgörande för enhetlig och tydlig kommunikation och information. Harmoniserad terminologi bidrar också till företagets profil utåt, till dess varumärke.

Vad händer då när tre olika företag som alla bedriver systematiskt terminologiarbete men med olika utgångspunkter, olika utgångsspråk, olika företagskulturer och olika verktyg i bagaget ska giftas ihop till en organism med gemensam business, en gemensam profil, gemensamma processer och system – och därmed gemensam terminologi? Hur får man till en övergripande terminologipolicy som motverkar uppkomsten av terminologiska öar, och hur harmoniserar man termer utifrån ordlistor med många tusen ord vardera och runt tio procents överensstämmelse? I detta föredrag redogör vi för några av utmaningarna och turerna i resan mot gemensamma termer för tre olika företag inom fordonsindustrin.

Mari Suhonen

Sanastokeskus / Terminologicalcentralen

mari.suhonen@sanastokeskus.fi

Gemensamma termer med specifika betydelser

När man skapar gemensamma IT-system eller tjänster för flera organisationer behöver man vanligen gå igenom termer och begrepp och fatta beslut om vilka termer ska användas och vad de betyder. Man vill främja semantisk interoperabilitet med hjälp av gemensamma ordlistor.

Om tjänsterna ska röra alla medborgarna ska vissa termer sannolikt användas i kommunikation med dem och det rekommenderas t.ex. ur klarspråkssynvinkel att termerna ska vara allmänspråkliga och att alla borde förstå dem.

Fackspråket är dock mer precist än allmänspråket och de termer som också är allmänspråkliga ord bär betydelser som kan missförstås när en lekman tolkar ordet. Till exempel allmänspråkliga ord som termer lagtexter kan leda till missförstånd när de används i andra kontexter utanför lagen och även inom lagtexten när de används flertydigt i en och samma lag.

Med hjälp av begreppsanalys kan man koncentrera sig på det väsentliga begreppsinnhållet. Det systematiska arbetssättet främjar begränsning av begreppen och kan vara ett kraftfullt verktyg när man vill etablera, styra eller till och med ändra ett fackspråk.

Jag kommer att ge exempel på hur man kan hantera gemensamma, eventuellt flertydiga termer i terminologiska ordlistor. Jag ska också fundera vissa utmaningar som man möter när man strävar efter en klar och enhetlig termanvändning.

Karin Hansson

SCB

karin.hansson@scb.se

Att bringa reda i statistiska metadata med terminologisk metod på Sveriges statistikmyndighet

Statistiska undersökningar och presentationen av deras resultat vimlar av variabelnamn och annan metadata. Det finns internationella riktlinjer för det mesta inom statistikproduktionen och spridningen av statistiska resultat. De är en stor tillgång för mina statistikkollegor på SCB, Sveriges statistikmyndighet, och det är självklart att följa dem så långt det är möjligt.

EU:s statistikmyndighet Eurostats riktlinjer säger till exempel att ”Statistiken och tillhörande metadata presenteras och lagras i ett format som underlättar korrekta tolkningar och meningsfulla jämförelser.” Vad detta innebär i praktiken är inte entydigt.

SCB:s metadatalager håller på många sätt hög kvalitet, men har under åren kommit att bli aningen vildvuxet. När SCB nu håller på att ta fram ett nytt system för metadatalagret tar man också tillfället i akt att städa upp innehållet, bland annat med hjälp av terminologiska metoder. Jag som språkvårdare samarbetar nu med den ansvariga metadataspecialisten och till vårt stöd har vi en terminolog på konsultbasis. Förutom att förbättra innehållet (framför allt definitioner och annan information) är målet att föra samman metadatalagret med SCB:s termlista, för såväl intern som extern användning. Dessutom ska vi vässa organisationen samt implementera ett mer effektivt arbetssätt.

I min presentation kommer jag att visa exempel på hur vi arbetar i projektet och konkreta resultat.

Terminologiens søsken:

klassifikasjoner, emneord, taksonomier, ontologier og kunnskapsgrafer

Terminologi som både fag og ressurs blir gjerne forstått i motsetning til leksikografi. Samtidig finnes det en rekke andre semantiske ressurser som overlapper og skiller seg fra terminologi, f.eks. klassifikasjoner, emneord, taksonomier, ontologier og – aktualisert gjennom kunstig intelligens og språkmodeller – kunnskapsgrafer (*knowledge graphs*).

Men hva er det egentlig som skiller disse semantiske ressursene fra hverandre og hvordan overlapper de? Dette er ikke bare teoretiske spørsmål, men har betydning for anvendelsen av dem, f.eks. i forbindelse med strukturering og gjenbruk av data, og samhandlingsevne (interoperabilitet) på flere samfunnsområder, f.eks. helse- og omsorgssektoren.

Vi ønsker å utforske disse semantiske ressursene i et rammeverk som baserer seg på følgende spørsmål:

- Hvilke strukturelle likheter og ulikheter kan vi observere?
- Hvilke språklige likheter og ulikheter kan vi observere?
- Hvilke institusjonelle likheter og ulikskaper kan vi observere?
- Hvilke likheter og ulikheter knyttet til bruk kan vi observere?
- Hvilke likheter og ulikheter knytte til formål kan vi observere?

Vi vil bygge på eksisterende forskning, standarder og ikke minst empiri fra slike ressurser som er i bruk i Norge, Norden og Europa. Dette utforskende arbeidet vil være en del av satsingen ved Senter for norsk fagspråk ved Universitetet i Bergen (UiB).

Målet er å bidra til en videreutvikling av fagområdet terminologi og bidra til relevans, særlig knyttet til datamodellering, informasjonsforvaltning og språkteknologi.

Kurser i fackspråk och terminologi i Sverige – en jämförelse

I detta föredrag undersöker vi hur kurser som sägs behandla ”fackspråk” och ”terminologi” vid svenska högskolor och universitet är utformade. Vad menar man när man pratar om ”fackspråk” respektive ”terminologi”? Genom att analysera kursplaner, litteraturlistor och övningar kartlägger vi skillnader och likheter mellan kurserna. Vi gör ett försök att kategorisera kurserna i olika typer efter bland annat målgrupper och syfte. En distinktion verkar behövas mellan ”terminologi” i betydelsen ”terminologilära” och i betydelsen ”samling av språkliga uttryck inom ett fackområde” för att på sått skilja professionsinriktade kurser som innehåller flera olika element från terminologiläran (begreppsanalys, definitionsskrivning, termskapande etc.) från språkinriktade kurser där undervisning fokuserar på termerna. Vi vill genom denna genomgång se hur respektive kurs typ påverkar uppläggning och undervisning och vilka möjliga korsbefruktnings möjligheter som skulle kunna finnas mellan kurs typerna. Vi vill också föra upp till diskussion hur utbudet av kurser i fackspråk och/eller terminologi potentiellt påverkar medvetenheten om systematiskt terminologiarbete, och i förlängningen uppfattningar om terminologiarbete och terminologyrket.

Referenser

- Cabré, T. et al, 2023. “Terminologist training and terminology training. Some criteria that have remained valid throughout the years” IN: Terminology: Cognition, language and communication [IVITRA Research in Linguistics and Literature, 36], s. 329–338, <https://doi.org/10.1075/ivitra.36.c20>
- Grossmann, E. & Lavault, E. 2000. “Les enjeux professionnels et didactiques d’une formation en terminologie. IN: Lidil – Revue de linguistique et de didactique des langues, 2000:21, s. 155–177.
- Holmer, Å. 2016. ”Terminologicentraler som utbildare”. IN: Pilke, N. & N. Nissilä (red.) Tänka termer. Terminologihänsyn i nordiskt perspektiv. VAKKI Publications 5. Vasa, s. 235–253.
- Kristiansen, M. & Þorbergsdóttir, Á. 2016. “Termdist — a joint Nordic Terminology Training Initiative.” IN: Tänka termer. Terminologihänsyn i nordiskt perspektiv, ed. by Nina Pilke, and Niina Nissilä. VAKKI Publications 5. Vasa, 269–290. Vaasa: Vasa universitet.

- Laurén, C. 1993. Fackspråk : form, innehåll, funktion. Lund: Studentlitteratur, ISBN 91-44-34371-X
- Montero Martínez, S. & Faber, P. 2009. "Terminological Competence in Translation". IN: Terminology 15, no. 1: s. 88–104.
- Nilsson, H. 2011. "TERMDIST: Teaching Terminology Multilingually at a Distance." IN : La formation en terminologie: actes de la Conference internationale de Bucarest, 3–4 novembre 2011, 147–161. București: Editura ASE.
- Palm, H. 2010. "Terminologiundervisning i Sverige. TNC:s erfarenheter." IN: Nuopponen, A. & Pilke, N. Ordning och reda : terminologilära i teori och praktik. Stockholm: Norstedts, s. 109–116.
- Picht, H. & Acuna Partal, C. 1997. "Aspects of Terminology Training" IN: Handbook of Terminology Management : Volume 1: Basic Aspects of Terminology Management, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, s. 305–321.

Charlotte Bjerke & Kristine Kvalsnes

Skatteetaten (The Norwegian Tax Administration)

charlottejohannessen.bjerke@skatteetaten.no, kristine.kvalsnes@skatteetaten.no

Tilstandsrapport fra norsk offentlig forvaltning

Digitalisering av offentlig sektor har økt behovet for terminologiarbeid i Norge, understøttet av offentlige styringsdokumenter og strategier. «Business glossaries» og «data dictionaries» er sentrale verktøy som bidrar til korrekt og effektiv datautveksling, og legger til rette for "once only"-prinsippet.

Det finnes initiativer som prøver å koordinere begrepsbeskrivelser på et nasjonalt nivå. Imidlertid kan slike forsøk overse de spesifikke behovene og dynamikken i ulike sektorer, og hemme evnen til rask tilpasning og innovasjon. En viss grad av sentral koordinering og støtte for å dele begrepsbeskrivelser er viktig for å lykkes med digitalisering og once only-prinsippet, men rigid styring kan også hindre nødvendig fleksibilitet for å ha fremgang.

Skatteetaten har utviklet en omfattende termbase over ti år, i tråd med norske standarder, og er den virksomheten i norsk offentlig sektor som deler flest begreper i Felles datakatalog. Erfaringen i Skatteetaten viser at det er mer nyttig å produsere korrekte og gode begrepsbeskrivelser internt i virksomheten, fremfor å prioritere arbeid med koordinering nasjonalt. En bottom-up-tilnærming, med involvering fra fag, IT og støtte fra klarspråk, gir gode resultater. Gode og presise begrepsbeskrivelser gir mer verdi internt i virksomheten, og eksternt ved deling av data, enn nasjonale fellesbegreper. I innlegget ønsker vi å diskutere utfordringer ved harmonisering av begreper på tvers av forvaltningsorganer, basert på vår erfaring med å bygge en begrepskatalog.

Terminologiarbete i samband med ett regeringsuppdrag att ta fram en katalog över vårdgivare och utförare av socialtjänst

Regeringen beslutade i juni 2023 att ge E-hälsomyndigheten i uppdrag att tillhandahålla en nationell katalog över samtliga vårdgivare och utförare av socialtjänst i Sverige.

Detta föredrag handlar om terminologiarbetet i samband med regeringsuppdraget och vilka termvals- och definitionsproblem som hanterades.

I regeringsuppdraget att ta fram katalogen fanns behov av att reda ut och definiera begrepp och välja entydiga termer. E-hälsomyndigheten konstaterade att vissa för uppdraget centrala begrepp inte är enhetligt definierade i författningar, att andra begrepp saknar legaldefinition eller tydliga definitioner i termbanker medan åter andra finns definierade i författningar, Socialstyrelsens termbank¹ eller Nationellt arbete initierat av NSG Strukturerad vårdinformation, som har publicerats på Ineras webbplats² (arbetet med vårdtjänstkodverket).

En arbetsgrupp bildades för att särskilt arbeta med begrepp och definitioner, samt för att välja lämpliga termer för begreppen. En del termer och definitioner fanns sedan tidigare och kunde återanvändas. För andra begrepp har arbetsgruppen arbetat fram förslag på termer och definitioner eller förklaringar.

Framförallt behövde arbetsgruppen utreda vad som avses med "utförare av socialtjänst". Motsvarigheten på hälso- och sjukvårdssidan, "vårdgivare" har sedan länge varit definierat, i såväl Socialstyrelsens termbank som i lagar och föreskrifter. Men vad som avses med "utförare av socialtjänst" behövde redas ut.

¹ [Socialstyrelsens termbank](#)

² <https://inera.atlassian.net/wiki/spaces/OIUBT/pages/2846228543/Begrepp>

Marita Kristiansen & Tove Bjørneset

Universitetet i Bergen

marita.Kristiansen@uib.no, tove.Bjorneset@uib.no

Helsespråk som infrastruktur: Om integrering av SNOMED CT i Termportalen

SNOMED CT (Systematized Nomenclature of Medicine Clinical Terms) er ein felles internasjonal helsefagleg terminologi som inneheld omgrep frå det fagspråket legar, sjukepleiarar og andre fagfolk brukar i arbeidskvardagen. Omgrepa er sette saman i eit maskinleseleg format, slik at ulike IT-system kan kommunisere med den same, presise terminologien og data kan utvekslast og gjenbrukast. Denne terminologien er no gjort søkbar i Termportalen ([Termportalen.no](https://www.termportalen.no)) gjennom eit samarbeid mellom Helsedirektoratet og Universitetet i Bergen (UiB).

Då SNOMED CT blei omsett til norsk, omfatta det berre bokmål. Den nye språklova gir offentlege organ eit ansvar for å bruke og vidareutvikle fagspråket på begge målformene (Lov om språk). Helsedirektoratet og UiB samarbeider derfor no om å leggje til nynorske termar gjennom omsetjing frå bokmål. Steg for steg byggjer me ein tospråkleg, maskinleseleg fagterminologi på begge dei norske skriftspråka, slik at helsepersonell i større grad kan bruke sitt eige skriftspråk på arbeidsplassen. Vidare får også pasientar, pårørende og andre tilgang til helsefagleg informasjon på sitt eige språk, i tråd med språklova.

I presentasjonen vil me kort seie noko om bakgrunnen for å integrere SNOMED CT i Termportalen og kva moglegheiter som ligg i dette. Me vil også seie litt om arbeidet med å omsetje SNOMED CT til nynorsk og kvifor me meiner det kan vere ein fordel at ein slik prosess er semiautomatisk, og ikkje heilautomatisk, og ikkje nødvendigvis samtidig med bokmålsomsetjinga.

Referansar

Stokke, Alfild og Marita Kristiansen. 2025. *Helsespråk er også infrastruktur*,

<https://www.dagensmedisin.no/forskning-helsedirektoratet-kunstig-intelligens/helsesprak-er-ogsa-infrastruktur/659361>.

Termportalen.no, <https://www.termportalen.no/tb/SNOMEDCT>.

Lov om språk, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-05-21-42>.

Toch-Marquardt, Marlen og Ole Våge. 2023. Skade på hode og CT av caput: Om konsistens og inkonsistens i terminologien SNOMED CT I: Dolberg-Møller, Kirsten Lindø (red.): *Sprog i Norden 2024. Tema: Nordterm 23. Terminologi i samhällets tjänst*, Stockholm, Sverige, 14–15 juni 2023, 265–275.
<https://tidsskrift.dk/sin/issue/archive>.

Vegard Storsul Opdahl

Helsedirektoratet

vegard.storsul.opdahl@helsedir.no

Beinbrot og nybrot – helsefagleg terminologi på nynorsk

Helsedirektoratet i Noreg forvaltar den norske utgåva av terminologien SNOMED CT. Den norske omsetjinga skal spegle og byggje på norsk medisinsk fagspråk med vekt på faktisk språkbruk, og målet er at språket skal vera presist, godt og gjenkjenneleg. I dette arbeidet kartlegg vi den faktiske språkbruken, men må også ty til nybrotsarbeid for tilstandar, operasjonar og liknande som sjeldan eller aldri er blitt omtalt i norske kjelder før. Vi veit at dette er ei utfordring på fleire språk.

Denne problemstillinga blir særleg tydeleg når vi omset til nynorsk. Korleis lagar vi nynorske termar som er gjenkjennelege for brukarane også i dei tilfella der dei aldri har sett eller brukt dei på nynorsk før? Til arbeidet fekk vi forankra ein framgangsmåte hos fagmiljøa. Der vi ikkje har usus og kjeldemateriale å støtte oss på, støttar vi oss på det nynorske formverket og tradisjonar for orddanning på nynorsk.

Målet om gjenkjennelege termar blir såleis todelt: Ein skal kjenne dei igjen frå norsk medisinsk språk, og ein skal kjenne dei igjen som god nynorsk. Slik finn vi fram til gode nynorske termar som ved første augekast likevel kan verke framande nettopp fordi dei er på nynorsk: *tongforløyising, klasehovudverk, binyrebork*.

I samarbeid med Termportalen ved Universitetet i Bergen omset vi no store delar av SNOMED CT til nynorsk, der vi samarbeider om å gjennomføre dette i praksis. Samstundes må vi tenkje på korleis vi kan følgje opp dette når SNOMED etter kvart blir tatt i bruk på nynorsk. Korleis veit vi at vi har lykkast?

Alma Hjerten Soltancharkari

Institutet för språk och folkminnen

alma.hjerten.soltancharkari@isof.se

Samverkan om terminologi inom vård och omsorg

Den svenska språklagen säger att myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas. Språkrådet, en avdelning inom myndigheten Isof (Institutet för språk och folkminnen), har uppdraget att främja och stötta myndigheterna i deras terminologiarbete. Inom vissa fackområden behöver flera myndigheter komma överens om en gemensam terminologi. Häromåret tog därför Språkrådet initiativ till en samverkansgrupp inom fackområdet vård och omsorg.

Samverkansgruppen består av fem myndigheter inom vård- och omsorgsområdet: Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, SBU (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering) och Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Utöver dessa deltar Språkrådet i rollen som sammankallande till mötena.

Gruppen möts under enklast möjliga former, utan särskilda krav på förberedelser. Agendan utgår från term- och språkfrågor som är aktuella hos de deltagande myndigheterna. Mötena sker digitalt en gång i månaden, och mellan mötena har deltagarna möjlighet ställa frågor och diskutera med varandra i en mejlgrupp.

Dessa enkla former för samverkan har visat sig framgångsrika, och efter ett år kan vi konstatera att alla deltagare kommit till i stort sett varje möte. Deltagarna uttrycker ofta att de får hjälp av gruppen. De har utvecklat sitt eget terminologiarbete och upplever ett värde i att kunna hänvisa till samverkansgruppen vid interna termdiskussioner på sina myndigheter.

I detta föredrag kommer vi att presentera hur arbetet i denna samverkansgrupp sett ut under det gångna året, på vilket sätt det har gynnat myndigheternas språkarbete och också vad som kan utvecklas. Vi kommer också att ge exempel på ämnen och begrepp som diskuterats.

Virpi Kalliokuusi

The Finnish Institute for Health and Welfare (THL)

virpi.kalliokuusi@thl.fi

Building up European cross-border eHealth services based on shared clinical terminologies and code systems

MyHealth@EU is the infrastructure built up within the European Union, in close co-operation with the Member States and the Commission, to enable secure exchange of citizens' health data when they travel abroad. Cross-border eHealth services developed within this infrastructure are already operational in more than ten Member States. Finland has among the first EU countries implemented ePrescription and eDispensation services in 2019 and Patient Summary services have been available from the beginning of 2024. The national authorities **Kela** (The Social Insurance Institution of Finland) and **THL** (The Finnish Institute for Health and Welfare) are jointly responsible for developing and maintaining the MyHealth@EU services in Finland. Kela has the responsibility for the technical implementation of the services and THL is responsible for the semantic interoperability of the coded data to be exchanged in patient documents.

At the heart of the cross-border eHealth services is a central database of shared clinical terminologies, the so called Master Value Sets Catalogue (MVC), which is maintained and offered for use by the Commission as part of their Central Terminology Services (CTS). The catalogue includes more than 70 different value sets based on the concepts and terms of several international classifications. Member States are responsible for providing transcodings and translations to the MVC value sets. With the help of this terminology resource Finnish patient documents can be used in translated versions by healthcare providers of other EU countries and, likewise, patient data registered in other EU countries can be shown in Finnish for experts providing healthcare to foreign patients in Finland.

In my presentation I will give a short overview of the general principles for maintaining and using the CTS platform and the MVC catalogue. I will discuss the methods for providing transcodings from Finnish classifications and code systems to the MVC value sets. I will also present the general processes and quality assurance methods for translating into Finnish the MVC value sets as part of THL's National Code Service activities.

Susanne Lervad, Morten Grymer-Hansen & Emma Grarup

Centre for Textile Research (CTR), University of Copenhagen

npf698@hum.ku.dk, mgrymer@hum.ku.dk, lbc842@hum.ku.dk

Textile Glossary: Digitization of Nordic Textile Craft Vocabularies

Centre for Textile Research at the University of Copenhagen has made three leaflets of textile terminology from 'Nordisk Tekstillærerforbund' (NTF) available in a searchable digital glossary of the website : <https://www.traditionaltextilecraft.dk/glossary>. The leaflets contain photographs and drawings in lieu of written definitions, presenting new possibilities as well as challenges for the glossary, adding to the earlier sections of the glossary of textile fibers and integrates both verbal and non-verbal elements as the verbal representations of the concepts. The series of leaflets offer new perspectives on textile-technical concepts and fulfill the need to harmonize the terminology of textile tools and material across the Nordic countries. Through the glossary resource, we aim to examine the communicative potential and limitations of different representational forms and show how each contributes to the understanding of textile-technical concepts, particularly the suitable characteristics for non-verbal representations.

Maria O'Donnell

Myndigheten för tillgängliga medier

maria.odonnell@mtm.se

Så bytte vi namn på myndighetens målgrupp

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, tillgängliggör litteratur, nyheter och samhällsinformation för personer som inte kan tillgodogöra sig tryckt text. Målgruppen är personer med synnedsättning, dyslexi eller kognitiva funktionsnedsättningar men även personer med rörelsehinder som gör att de inte kan hålla i en tung bok. Till dem anpassar vi böcker och tidningar till tillgängliga format som tal eller punktskrift. Inom myndigheten finns också en utgivning av lättlästa böcker och nyheter som riktar sig till personer med försämrad läsförståelse och de som är nya i det svenska språket. MTM:s stora och diversifierade målgrupp benämns i lagtexten som ”personer med syn-eller annan läsnedsättning”, en term som fram för allt synskaderörelsen inte tycker är adekvat, då de kan läsa, både talböcker och punktskrift, men inte ”svartskrift” som vi kallar den tryckta texten i en bok. Myndighetens terminologigrupp satte 2023 i gång en arbetsprocess för att hitta en ny, mer rättvisande term. Vi mötte en del internt och externt motstånd så vi fick pröva oss fram, arbeta med förankring och diskussion. Medarbetarna fick också genomföra skrivarestugor där de fick prova att använda den nya föreslagna termen i olika textsammanhang. Vi kan inte ändra på lagtexten som styr vårt uppdrag men vi kan ändra på hur vi på hur MTM benämner dem vi arbetar mot. Efter två år är nu den nya termen etablerad på myndigheten och vi använder den där vi inte behöver hänvisa till lagtexten: ”personer som möter läshinder”.

Hans Landqvist, Niina Nissilä & Nina Pilke

Göteborgs universitet, Vasa universitet

hans.landqvist@svenska.gu.se, niina.nissila@uwasa.fi, nina.pilke@uwasa.fi

”En ’flygmekaniker’ eller en ’flygsoldat’ behöver inte alls
vara flygande.”

Diskussioner om gemensamma nordiska termer då och nu

Mellan 1941 och årsskiftet 2018/2019 fungerade Tekniska nomenklaturcentralen/
Terminologicentrum – TNC som Sveriges nationella centrum för fackspråk och terminologi.
Inom det pågående projektet *Termer i tid – Tidens termer* kartlägger forskare vid Göteborgs
universitet och Vasa universitet TNC:s arbete för att trygga tillgången på god terminologi inom
olika fackområden och bidra till god terminologisk praxis.

Redan från början engagerade sig TNC i internationellt terminologiarbete, först med särskilt
intresse för samarbete inom Norden. Från 1940-talet hade TNC motsvarigheter i Norge och
Danmark, medan det dröjde till 1974 innan Finland fick en motsvarighet.

I vår presentation redovisar vi en kartläggning av samarbetet mellan TNC och aktörer i
Danmark och Norge utifrån TNC:s arkiv, som numera finns i det svenska Riksarkivet. TNC-
arkivet innehåller bland annat korrespondens mellan TNC och aktörer i de nordiska länderna.
Presentationen ska ge svar på två forskningsfrågor:

1. Vilka gemensamma språkfrågor i huvudkategorin *Språk* är aktuella i kontakterna?
2. Vilka resultat ger kontakterna i fråga om en utvald fråga inom huvudkategorin *Språk*?

Vi söker svar på forskningsfråga 1 genom att identifiera och tematiskt klassificera de
språkfrågor där minst två av tre länder i arkivmaterialet är engagerade.

Forskningsfråga 2 gäller en utvald terminologisk fråga inom flygteknikens område, vilket är
aktuellt från 1940-talet och framåt. Vi använder arkivmaterial och allmänt tillgängliga
terminologiska resurser för att besvara frågan.

Helena Palm & Gunilla Englund

Fass, Lif (branschorganisationen för de forskande läkemedelsföretagen i Sverige)

helena.palm@redcurtain.se; gunilla.englund@lif.se

Vad är gemensamt – och för vem – i en ordlista för allmänheten?

Fass är den svenska informationstjänsten om läkemedel. Via Fass får allmänheten, hälso- och sjukvårdspersonal, apotek, djurägare och djurvårdspersonal aktuell och kvalitetssäkrad information om läkemedel. Fass har idag en ordlista med över 4 000 termer inom läkemedelsområdet. Syftet med ordlistan är att förklara svåra ord för allmänheten. Nu ska ordlistan kvalitetsgranskas och arbetas om med ett ännu större fokus på begriplighet. Det är ett arbete som väcker många frågor, både i ett språkligt och terminologiskt perspektiv och i ett bredare samhällsperspektiv, bland annat:

- Bör ordlistan göras helt enligt lexikografiska principer, eller kan ett delvis terminologiskt angreppssätt bidra till bättre struktur och större begriplighet och användbarhet?
- Vad betyder ”patientvänliga termer” – och vinner man något på att använda dem?
- Finns det en motsättning mellan terminologisk kvalitet och begriplighet för målgruppen?
- Kan och bör en organisation som Fass normera språkbruket, till exempel genom att bestämma vilket som ska vara huvudordet, när det finns flera synonymer?
- Vem kan ta ansvar för det medicinska sakinnehållet i ordförklaringarna?
- Borde läkemedelsföretagen ta ett större ansvar för att skriva mer begripligt i de texter som ordlistan ska hjälpa till att förklara?
- Hur ska Fass ordlista förhålla sig till rekommenderade terminologiska källor, som Socialstyrelsens termbank?

Genom specifika exempel från arbetet med Fass ordlista vill vi inspirera till en bredare diskussion om hur arbete av det här slaget kan bedrivas på ett kvalitetsmässigt sätt.

Kathrine Vestergaard Brandstrup & Ditte Kröner
Center for Tekstilforskning, Københavns Universitet
kathrine@textilarkeolog.dk; ditte.kroener@gmail.com

En ny fælles terminologi i et projekt om gamle danske væve

Projektet, *Red Væven*, har det overordnede formål at definere, dokumentere og bevare gamle danske væve fra det 17. til det 20. århundrede. Center for Tekstilforskning (CTR) på Københavns Universitet gennemførte i 2024 et pilotprojekt hvor ca. 50 væve fra 6 museumssamlinger i Danmark blev registreret og dokumenteret. Projektet var støttet af Aage og Johanne Louis-Hansens Fond og Beckett-fonden. Tidligt i projektet har det vist sig, at der ikke findes en dansk væveterminologi, der dækker alle begreber og termer for vævens enkelte dele.

Projektet har taget udgangspunkt i Nordisk Tekstilteknisk Terminologi (NTT), der har svenske termer definitioner og paralleltermer for de nordiske sprog, engelsk, tysk og fransk.

En ny fælles terminologi for vævens dele er således stykket sammen af flere forskellige tilgange og tilpasset et nutidig sprogbrug.

Projektgruppens arbejde med at bestemme og karakterisere gamle danske vævetyper er endnu kun i sin begyndelse. Der er med andre ord brug for en tekstilteknisk terminologi om vævens dele, der skelner mellem håndvævning og maskinvævning i moderne tid og de forskellige tilgange til fælles terminologi vil blive præsenteret.

Se www.traditionaltextilecraft.dk/save-the-loom

Karin Webbjörn

Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen

karin.webbjorn@isof.se

Gemensamma begrepp för hållbar omställning

Våren 2021 påbörjade Språkrådet, en avdelning inom myndigheten Institutet för språk och folkminnen (Isof), arbetet med Hållbarhetstermlistan, en termlista med termer och begrepp inom området hållbar utveckling. Syftet med listan är att göra kunskapen om hållbar utveckling mer tillgänglig och begriplig. Mänskligheten befinner sig mitt i en planetär kris, där samarbeten över nationsgränser, mellan språk och mellan olika samhällsaktörer är nödvändiga för att hitta gemensamma lösningar. Krisen berör alla ämnesområden, och en mängd olika typer av texter författas på området. Målgrupperna är många och kunskapsutvecklingen sker snabbt. I detta flöde av kunskap får termer en viktig roll, inte bara för kommunikationen inom ämnesområdena utan även i samhällsdebatten. För svensk del påverkas dessutom språkbruket och terminologin i hög grad av engelskan, och därför innehåller Hållbarhetstermlistan termer både på svenska och engelska.

Isof har i egenskap av Sveriges språkmyndighet uppdraget att främja terminologisk utveckling, och särskilt stötta myndigheters terminologiarbete. Myndigheten har också, som hela den svenska statsförvaltningen, ett åtagande att bidra till att Sverige når FN:s globala mål i Agenda 2030. Detta ger en god grund för Isof att samordna terminologiarbetet kopplat till hållbar utveckling. Isof har dessutom ett uppdrag att verka för att den nordiska språkgemenskapen stärks.

I mitt föredrag kommer jag att presentera hur arbetet med Hållbarhetstermlistan går till och beskriva de utmaningar som finns i själva terminologiarbetet och i presentationen av resultatet, dvs. i Hållbarhetstermlistan. Jag kommer också att göra en jämförelse mellan de nordiska ländernas arbete med terminologi inom hållbar utveckling och resonera om ländernas olika förutsättningar, metoder och resultat. Slutligen vill jag beröra vilka möjligheter och utmaningar som finns för oss i de nordiska länderna att samverka, inspireras och lära av varandra när det gäller terminologi inom detta område.

Ágústa Þorbergsdóttir

Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum

agusta.thorbergsdottir@arnastofnun.is

Mellem fælles og fremmed:

Islandske termer i en international kontekst

I foredraget vil der blive præsenteret resultaterne af en undersøgelse, der blev foretaget på flere islandske fagsprogssamlinger. Undersøgelsen viste, at islandske fagtermer adskiller sig markant fra terminologien på mange andre sprog, idet de ofte er præget af en målrettet indsats for at bevare det islandske sprogs særpræg. Hvor det i mange lande er almindeligt at optage låneord fra andre sprog, er det i Island mere udbredt at skabe nye termer ud fra islandske rødder.

I foredraget undersøges, hvad der kendetegner islandske termer, herunder brugen af sammensætninger og oversættelseslån. Der vil også blive sat fokus på, om terminologisk praksis varierer på tværs af fagområder – altså om islandske betegnelser er lige udbredte på tværs af discipliner, eller om visse fagområder i højere grad benytter internationale eller lånte termer. Hvor sådanne variationer optræder, vil mulige forklaringer på disse terminologiske særpræg blive undersøgt.

Endvidere belyses fordele og ulemper ved at anvende islandske termer, der afviger fra det internationale fagsprog. Kan det opleves som en barriere for studerende, der skal tilegne sig både de islandske og de internationale betegnelser? Eller gør de gennemsigtige islandske termer det lettere at forstå de bagvedliggende begreber? Disse spørgsmål danner udgangspunkt for en overvejelse af det islandske terminologilandskab og dets rolle i både faglig og almen sprogbrug.